

Bölüm 16

TEK PARTİ DÖNEMİ GAZETE KAPATMA CEZALARININ NEDENLERİ VE UYGULANIŞI

Önder DENİZ¹

Giriş

I. Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918 tarihinde Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Ateşkes anlaşması, Anadolu topraklarını işgale uygun hale getirmiştir. Ateşkes anlaşmasının şartları sorunsuz işlediği takdirde daha sonra hazırlanacak olan barış anlaşmasının şartlarının İtilaf Devletlerinin lehine olması sağlayacaktır. Bu doğrultuda İngiltere Fransa, İtalya ve Yunanistan, anlaşmanın hemen ardından işgallere başlamıştır. Başlangıçta işgalci devletler için ordusu terhis edilmiş bir ülkeyi işgal etmek oldukça kolay olmuştur. Buna karşın İstanbul ve Batı Anadolu'nun işgali karşısında Türk halkı kayıtsız kalmamış ve direnişe geçmiştir. Bu direniş önce Kuva-yı Milliye ile başlamış daha sonrada Mustafa Kemal Paşanın önderliğinde düzenlenen orduyla devam etmiştir. İşgale karşı örgütlü mücadelenin başlaması, hem İstanbul hükümetini hem de işgal kuvvetlerini rahatsız etmiştir. Anadolu halkının, Ankara merkezli bir hükümetle işgale karşı örgütlü bir şekilde direnmesine karşılık işgal kuvvetleri ve İstanbul Hükümeti destekli isyanlar çıkmıştır. İşgal yandaşı gazeteler ise Mustafa Kemal ve arkadaşlarına yönelik karalama kampanyaları başlatılmıştır.

Anadolu direnişini karalamak amaçlı oluşturulmuş ve günümüzde “*Mütareke Basını*” olarak adlandırılan gazeteler, halkı Mustafa Kemal ve arkadaşlarına karşı kıskırtmak için büyük çaba harcamışlardır. Ali Kemal, Mehmet Asım, Mustafa Sabri Efendi, Refi Cevat Ulunay, Sait Molla gibi yazarların, farklı gazetelerde yaptıkları kara propaganda çalışmaları, milli mücadelenin sonuna kadar sürmüştür. Peyam-ı Sabah ve Alemdar gibi gazeteler farklı amaçlarla milli mücadele kaştı yayınlarda başı çekmişlerdir. Buna karşın başlarda milli mücadeleye inanmayan ve çoğunlukla manda ve himayeyi savunan Yunus Nadi, Halide Edip Adıvar gibi yazarlar, ileriki dönemlerde yazılarıyla ve gazeteleri ile Mustafa Kemal Paşanın tam bağımsızlık fikrine destek vermişlerdir.

1919-1922 yılları arası basın ikiye bölünmüş, hem İstanbul Hükümeti hem de Ankara Hükümeti, gazeteleri kendi düşünceleri doğrultusunda propaganda aracı olarak kullanmışlardır. Bu doğrultuda Gazetecilik mesleğine uzak olmayan Mustafa Kemal Paşa, gazetelerin toplum üzerindeki etkilerini çok iyi bilmekteydi². Mustafa

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Uşak Üniversitesi, onder.deniz@usak.edu.tr

² Kemal Arı, “Atatürk’ün Yazarlığı ve Gazeteciliği”, DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, C5/S13, İzmir, 2006, s.6.

Kaynakça

- BCA, Yer : 30-18-1-2 / 8 - 10 - 18, Tarih : 26.02.1930.
BCA, Yer : 30-10-0-0 / 86 - 570 - 12, Tarih : 09.05.1944.
BCA, Yer : 30-18-1-2 / 86 - 39 - 17, Tarih : 06.05.1939.
BCA, Yer : 30-10-0-0 / 86 - 570 - 6, Tarih: Tarih : 28.03.1944.
BCA, Yer : 30-18-1-2 / 84 - 73 - 12, Tarih : 10.08.1938.
BCA, Yer : 30-18-1-2 / 71- 6 - 9 Tarih : 27.01.1937.
Resmi Gazete, 13.03.1926, Sayı:320.
Resmi Gazete, 8.8.1931, Sayı: 1867.
ARI, K.(2006) "Atatürk'ün Yazarlığı ve Gazeteciliği", DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, C5/S13, İzmir.
Mumcu,U.(1991) Kürt - İslam Ayaklanması 1919-1925, Tekin Yayınları, İstanbul.
TOPUZ, H.(2003), *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitapevi, İkinci Basım, İstanbul.
ZEKERİYA, S.(2001) *Hatırladıklarım*, Remzi Kitapevi, İstanbul.